

Микола Цмоканич

«Після любові до Бога й родини повинна бути любов до свого українського народу й батьківщини. Зі своїм народом та батьківщиною ти зв'язаний не тільки спільною вірою, що її вважаємо найбільшим добром і святим обрядом, яким дорожимо, – але ще і спільною мовою та звичаями. І тією землею святою, на якій разом проживаємо... І цілою віковою минувиною, і спільною українською кров'ю, і спільним добром, і спільною майбутністю... І спільним бажанням та потребами, і спільними терпіннями і злиднями» (Митрополит Андрей Шептицький, Пастирське послання до духовенства та вірних Найбільша Заповідь, 1901).

Бути хорошим громадянином важливо для справжнього християнина. Перебуваючи у злагоді й любові з іншими, праведно проводячи життя, людина заслуговує собі місце у небесній Батьківщині, куди потрапляє неначе єврейський народ, проходячи пустиню життя і долаючи багато перешкод і випробувань. Християнин, який реалізував себе у суспільному житті, у стосунках з ближніми має потенціал на те, щоб в умовах раю надалі перебувати у злагоді і любові з людьми і Богом. Тому у Катехизмі УГКЦ «Христос – наша Пасха» читаємо: «Дорога до Небесної батьківщини проходить через земну батьківщину». «Християни є корисними для своєї батьківщини більше за інших людей, оскільки вони виховують та скеровують побожність своїх співгромадян до Бога всього творіння та допомагають вийти на висоти до божественного й небесного міста тим, які чесно живуть у цих малих містах на землі. І так сповняється слово Господа: «Був ти вірний у малому місті, увійди до міста великого» (пор. Мт 25, 21; Ориген, Проти Цельса, 7, 74).

Батьківщина є для людини рідною землею, яка пов'язує її зі своїм народом та його культурою. Божу вказівку на те, щоб любити батьківщину, можна знайти і серед десяти заповідей Божих. Четверту заповідь: «Шануй твого батька і матір твою, щоб довголітній ти був на землі, що Господь, Бог твій, дасть тобі» (Вих 20,12) християнська традиція відносить не лише до батьків, але й до ширшої людської родини – Батьківщини. Схожі думки можна простежити і в інших місцях Писання. У 128-ому псалмі зазначається, що

якщо чоловік із жінкою докладуть достатньо зусиль у вихованні дитини, вони будуть щасливі, бо вбережуть дитину від того, щоб «дурнота вчепилася в її серце» (Пр 22,15) і «щоб не піддавалася всім вітрам» (Еф 4, 14) , і тоді, як описується в цьому ж псалмі, «побачать добро Єрусалиму, поки віку твого, щоб ти міг бачити дітей твої дітей» (Пс 128,6). Останній стих 128-ого псалма намагається сказати нам, що при правильному підході до життя, в тому числі і до виховання дітей, людина зможе бачити своїх внуків і міцну славу державу.

Митрополит Андрей Шептицький часто висловлювався про необхідність того, щоб народ жив дружньо і в любові, бо тоді буде існувати єдина сильна держава, в якій всі будуть відчувати себе зручно, комфортно, та частини якої, тобто люди, будуть відчувати себе не розкиданими і штучно складеними в категорії «держава», а єдиним тілом, тілом не просто матеріальним, а й духовним, де всі один одному допомагають. Митрополит таким об'єднанням називає родину, яка є важливою часткою у великому організмі під назвою «держава». Щоб було усвідомлення цього, потрібне виховання ще зі школи, батьків та Церкви, бо лише так дитина зрозуміє, що вона є частиною великої спільноти. Недаремно дітей залучають до різноманітних культурних програм, в яких прославляємо Бога, спогадуємо відомих українських діячів чи події – таким чином демонструємо, що вони також приналежні до цієї культури, віри і традицій, плекаємо повагу і любов до цих речей. Це все формує молодого українця і християнина, який покликаний стати свідомою особою зі сталим світоглядом та принципами.

Патріотизм є необхідним, бо визначає свідомість людини, допомагає збереженню культури і дає можливість визначити ідентичність особи, не загубитися серед безлічі субкультур глобалізованого світу, вплив яких зараз є надзвичайно потужним – як на вулицях великих міст, так і в засобах масової інформації. Християнство закладає моральну основу людської особи, щоб та могла зростати у любові з Богом та ближніми і таким чином бути свідомою частинкою спільноти. В своєму першому посланні «Перше слово Пастиря» (1899 рік) митрополит Андрей Шептицький закликає батьків виховувати своїх дітей, остереігаючи їх від гріха і блудної неправдивої науки, наче від смерті . Згідно із постановами Львівського собору 1942 року, скликаного великим Митрополитом, батьки повинні свідомо прищеплювати дітям ідеали християнської праведності і святости, жертвовної служби Богові і Церкві, щирої та самовідданої любові до батьківщини . Кир Андрей настановляє, що релігійно-катехитичне виховання власних дітей є великою відповідальністю батьків перед Богом; він прирівнює душу дитини до м'якого воску, з якого можна виліпити все, що завгодно. Кожне слово батьків, їхня поведінка, все, що дитина бачить і чує в рідному домі, закарбовується навіки в молоду пам'ять і залишається там на подальше життя.

Батьки мають дбати про майбутнє середовище життя своїх дітей, тобто про добрий

порядок у суспільстві, про державу, яка їм це здатна забезпечити. Людина, яка хоче щастя своїм дітям, за своєю природою має бути патріотом, далекоглядно мислити. Ми, формуючи суспільство й Україну, покликані усвідомити, що повинні передати нашим нащадкам розвинену і вдосконалену спадщину нашого культурного надбання.

Попри велику роль вчителів, священників, медіа-ресурсів батьки мають пам'ятати, що вони не можуть перекладати всю відповідальність за виховання своїх дітей на інших. Зразком правильного християнського і суспільного життя, найпершим авторитетом для дитини будуть її батьки. Якщо вони не відвідують патріотичних і культурних заходів, не ходять до церкви і не дбають про подальший розвиток своєї держави, то насправді малий шанс того, що дитина в перші десять років свого життя буде шукати інший приклад для наслідування. Батьки повинні розуміти, що вже з дитинства треба правильно виховувати свою дитину, подавати їй приклад.

Культура українців дуже глибоко переплетена із християнськими традиціями; любов до своєї культури, нації і Бога ідуть поряд. Тому уявити сьогодні виховання української молоді без християнських ідей дуже важко; плекання християнської моральності і патріотизму у дитині принесе добрі плоди. Досить звернути увагу на святкування якогось свята. Наприклад, під час святкування Різдва ми маємо можливість спостерігати велику кількість історично суто народних фольклорних дійств, які, підхоплені і преображені християнством, вдало передають євангельську благовість. Надзвичайно важливо, щоб батьки своїм прикладом через вшанування українських християнських традицій розвивали ідентичність особи своєї дитини. Тому у родині слід плекати спільну молитву, належне святкування церковних та державних свят, релігійну та національну просвіту... «Завданням кожного християнина є побудова й розвиток справжньої християнської культури, яка формує сумління, забезпечує духовне дозрівання людини та її розвиток».

Щоб діти змогли отримати належну християнську освіту, батьки мають подбати, щоб у школах викладали такі вчителі, які б своїм прикладом не суперечили навчанню Церкви та вихованню батьків. У навчальних закладах школярі повинні бачити практичну реалізацію батьківських настанов. Ось чому християнські батьки мають дбати, аби навіть у світських навчальних закладах їхні діти виховувались у християнському дусі і на християнських засадах, контролюючи навчальні програми, аби вони не пропагували шкідливих ідеологій. Крім того вони мають право вимагати присутності там релігії як окремого предмету. Це впливає з їх обов'язку не занедбувати, а добре виховувати своїх дітей.

Батьки повинні розуміти відповідальність перед молодшим поколінням (з його вподобаннями і нахилами, баченням світу і культури), бо воно в ближчому часі візьме у свої руки майбуття. Якщо зараз діти і підлітки не будуть виховані до розуміння важливості своєї культури і незалежності, то завтра нас чекатиме суспільство, яке зречеться власної релігії, мови, культури і прийме чужі цінності. В той же час молодь не може ігнорувати поради та досвід старших. Як у Церкві та християнстві, так і в національному житті цей досвід є фундаментом майбутнього. Народ, який у кожному поколінні не слухав би досвіду старших і якого б кожне покоління починало національну працю від себе, залишився б надзвичайно слабким між іншими народами. Молоді люди мають бути уважними, аби не стати маріонеткою в руках чужих сил; працювати на благо батьківщини шляхом старанного виконання своїх щоденних обов'язків, не чекаючи миттєвої винагороди за свої заслуги.

Отож від кожного з нас залежить, якою буде наша Батьківщина у майбутньому. Маємо докласти багато зусиль для того, щоб зберегти в суспільстві дух патріотизму, любові до нації і рідної землі, до Бога і людей. Відповідальність за молоде покоління українців лежить на плечах батьків, вчителів, священників та інших людей, які формують світогляд дитини. Якщо усі вони справляться зі своєю місією, ми будемо мати здорову українську сім'ю і міцну державу.

Микола ЦМОКАНИЧ, Патріотизм у християнській родині // СЛОВО №3 (79), вересень-листопад 2019